

„TRIDUO ANTE FESTUM PENTECOSTES”

A magyar grammatikai irodalom történetében felbukkan egy rejtélyes említés egy bizonyos latin–magyar nyelvtanról, amelyet Miskolci Csulyak István küldött volna német földre a magyar grammatikáján munkálkodó Szenci Molnár Albertnak. Szenci Molnár viszont – ahogyan előszavából kitűnik – nem tudott semmiféle hasonló előzményről. Vajon megkaphatta-e idejében Miskolci Csulyak küldeményét? A kérdés eldöntése a kísérőlevél keltezésére irányítja a figyelmet, így tűnik fel egy ellentmondás.

Az adat megjelenik Pápai Páriz Ferenc szótárának Bod Péter-féle, 1767-es átdolgozásában. Ennek a végén olvasható Tsétsi János *Observationes Orthographico-Grammaticae...* című, először 1708-ban megjelent munkája, amelyhez ez alkalommal Bod írt „előszavacskát”. Áttekintve a magyar grammatikai irodalom előzményeit, felveti annak a lehetőségét, hogy a titokzatos küldemény akár Janus Pannonius elveszettnek hitt műve is lehetett: „Hacsak nem az volt az, amiről Miskolci István – akkortájt Magyarország tanult emberei között igen ismert férfiú – írt Molnár Albertnek 1610. június 4-én: Küldök neked egy magyar–latin grammatikát, amit azért könyörögtem ki egy honfitársamtól, hogy segítségedre legyen a nyelvtanod elkészítéséhez. Legyen gondod rá, hogy ne kallódjon el, hanem küldd vissza, hogy visszaadhassam korábbi tulajdonosának.”¹

Toldy Ferenc, miközben a munkát Sylvester János *Grammatica Hungaro-latínájával* azonosítja, megismétli a Bod Péter által idézett keltezés: „Ez kétségtelenül azon »Grammatica Hungaro–Latina«, melyet Miskolczi István 1610. június 4-én küldött meg az akkor szinte magyar nyelvtan írásával foglalkozó Molnár Albertnek [...]”.²

¹ „Nisi ea fuerit, de qua STEPHANUS MISKOLTZI celeberrimi ea aetate inter Hungariae eruditos nominis d. 4. Junii An. 1610. ad Alb. Molnár scripsit: Grammaticam Hungaro–Latinam, en mitto, quam in juvamen tuae Grammaticae exoravi a quodam nostratae. Dabis operam ne amittantur, sed a te reduce pristino possessori restituatur.” Petrus BOD, Praefatiuncula editoris moderni = Franciscus PÁRIZ PÁPAI, *Dictionarium Latino–Hungaricum*, Szeben, 1767.

² *Corpus Grammaticorum Linguae Hungaricae Veterum: A régi magyar nyelvészek Erdősitől Tsétsiig*, kiad. TOLDY Ferencz, Pest, 1866, VII.

Miskolci Csulyak levele többször is megjelent. Dézsi Lajos kiadásában,³ de az előbbi június 4-ével ellentétben május 27-i keltezés olvasható. Ez szerepel az RMKT szövegközlésében⁴ is. A két utóbbi megoldás a helyes. Mi lehet az eltérés oka?

A levél keltezése: „Triduo ante festum Pentecostes”. Az eltérés Bod Péter figyelmetlenségéből ered. Pünkösd napja az idézett előszó megírásának évében, 1767-ben június 7-ére esett, Bod nyilván ez alapján „fordította” gépiesen a dátumot június 4-ének. 1610-ben azonban pünkösd május 30-án volt, így a helyes keltezés május 27-e. Bizonyosan ugyanarról a levélről van szó, hiszen a Bod Péter által idézett részlet – egy szó eltéréstől eltekintve⁵ – megegyezik az újabb közlések szövegével.

Szenci Molnár őszinteségében nem kell kételkednünk, hiszen a rejtélyes „Grammatica Hungaro–Latinát” bizonyosan nyelvtanának megjelenése után kaphatta meg. A levél Szepsiből május 27-én indult útjára, és hetekbe telt, amíg eljutott a címzetthez. Szenci Molnár május 29-én nyelvtanának kiadása ügyében Hanauba utazott. A *Nova Grammatica Ungaricae*-t június 9-én kezdték nyomtatni, 23-án fejezték be a munkát. Szenci Molnár 26-án tért vissza Marburgba.⁶ Így a kétféle keltezés közti hatnapnyi eltérésen végül is semmi sem múlik – de hát a filológia azért filológia, hogy még a legkisebb problémák se maradjanak tisztázatlanok.

³ Szenci Molnár Albert *naplója, levelezése és irományai*, kiad. DÉZSI Lajos, Budapest, 1898, 342–344.

⁴ RMKT XVII/2, Pécseli Király Imre, *Miskolczi Csulyak István és Nyéki Vörös Mátyás versei*, s. a. r. JENEI Ferenc, KLANICZAY Tibor, KOVÁCS József és STOLL Béla, Budapest, 1962, 321–322.

⁵ Bod Péter és követői: „pristino possessori”; Dézsi Lajos és követői: „pristino suo possessori”.

⁶ DÉZSI, i. m., 51; Szenci Molnár Albert *naplója*, közlése SzABÓ András, Budapest, 2003, 82.